

LEKCE V.

Úvod do evropského práva

Zpracovala: Markéta Hamrlová

Tématické okruhy: *Historie evropské integrace. EU- její základ, cíle a vztah k evropským společenstvím. Orgány a instituce EU. Přidružení ČR k EU. Pojem evropského práva. Prameny evropského práva. Tvorba evropského práva. Povaha, sankce a nucený výkon komunitárního práva.*

Seznam v textu použitých zkratk:

- SEU – Smlouva o založení Evropské unie
- SES - Smlouva o založení Evropského společenství
- ES – Evropské společenství
- ESAE (EUROATOM) – Evropské společenství pro atomovou energii
- Společenství – jedno ze tří společenství (ESUO, EUROATOM, ES)
- Právo ES – komunitární právo, právo ES či evropských společenství
- EP – Evropský parlament
- ESD – Evropský soudní dvůr
- SPS – Soud první instance
- EK – Evropská komise

Vložená nepovinná literatura (vložit):

- **Koldinská, K. a Tomeš, I.:** Sociální právo Evropské unie, O základních pojmech souvisejících s evropským právem, 1. vydání, C. H. Beck, Praha, 2003, str. 1 – 4

Historie evropské integrace.

Určité snahy o integraci Evropy můžeme v jistém slova smyslu vysledovat již od vzniku samostatných evropských států (vzpomeňme z historie např. integrační politiku Karla Velikého, Jiříka z Poděbrad, Napoleona...).

První evropské integrační snahy v dnešním slova smyslu však můžeme vystopovat až po ukončení II. světové války, kdy začala nabývat svoji reálnou podobu snaha o vytvoření jednotné politické Evropy, která i když nakonec skončila neúspěchem z toho důvodu, že se některé státy nehodlaly omezit ve své sotva získané suverenitě, znamenala podnět pro další jednání vedoucí v prvním kole k ustavení nadnárodních institucí v citlivých oblastech ekonomiky.

V roce 1951 byla podepsána první z integračních smluv, a to Smlouva o *Evropském společenství uhlí a oceli* (dne 23.7.2002 platnost Smlouvy o ESUO skončila a oblast její působnosti přešla na Smlouvu o založení ES).

Dne 25. března 1957 byly v Římě podepsány Smlouva o založení *Evropského hospodářského společenství* (EHS bylo v roce 1992 v Maastrichtu přejmenováno na ES) a Smlouva o založení *Evropského společenství atomové energie* (EUROATOMU). Hlavním smyslem EHS byl v první etapě vznik společného trhu založeného na celní unii a čtyřech svobodách – volném pohybu zboží, služeb, kapitálu a osob.

Za vyvrcholení evropských integračních snah lze potom jistě pokládat podpis tzv. *Maastrichtské smlouvy o EU* podepsané dne 7. února 1992.

Evropská unie nemá sama právní způsobilost tzn. není právnickou osobou.

Evropská unie v sobě seskupuje v jednom svazku tři různé celky běžně nazývané „**tři pilíře Evropské unie**“. První celek je konstituován třemi společenstvími tzv. evropská společenství, jež tvoří tři mezinárodní organizace založené mezistátními smlouvami, a to ESUO, ES a Euroatom. Jejich základním společným znakem je pojem integrace. Další dva pilíře jsou formovány politickou spoluprací v oblasti zahraniční politiky a společné bezpečnosti na straně jedné a v oblasti spravedlnosti a vnitra na straně druhé. Tyto tři pilíře činnosti EU se liší (mimo jiné) především svým institucionálním zajištěním – zatímco do prvního pilíře spadají všechny politiky prováděné nadnárodním způsobem, s klíčovou rolí Evropské komise a také Parlamentu, ve druhém a třetím pilíři si členské státy zachovávají všechny své suverénní pravomoci.

Z dalších okamžiků v historii EU se sluší připomenout především den 2. října 1997, kdy byla podepsána tzv. *Amsterodamská smlouva* tzn. třetí ze zásadních novel zakládacích smluv, která zajistila prohloubení evropské integrace v mnoha oblastech, např. poprvé zahrнула do nadnárodní kompetence sociální sféru, přišla s vizí „jednotného prostoru svobody, bezpečnosti a spravedlnosti“, umocnila akceschopnost společné zahraniční politiky atd. Dne 1. ledna 1999 se potom stalo v jedenácti členských státech společnou měnou *EURO*. Dne 7. prosince 2000 na summitu v Nice byla vyhlášena *Charta základních práv EU*. Ve

dnech 16. a 17. dubna 2003 na zasedání Evropské rady v Athénách byly podepsány *přístupové smlouvy* s deseti kandidátskými státy na post nových členů.

V současné době potom probíhá proces ratifikace *Ústavy pro Evropu* - jako dokumentu kodifikujícím veškeré psané primární (komunitární a unijní) právo včetně Charty lidských práv EU - členskými státy.

EU - její základ, cíle a vztah k evropským společenstvím.

Vložená povinná literatura (vložit):

- Tichý, L.; Arnold, R.; Svoboda, P.; Zemánek, J. a Král, R.: Evropské právo, 2. vydání, C. H. Beck, Praha, 2004, str. 63 – 67

Orgány a instituce EU.

Evropská rada je vrcholný politický kolektivní orgán EU, který *rozhoduje o zásadních směrech rozvoje EU*. Vytváří potřebné podněty pro rozvoj EU a definuje její obecnou politickou orientaci. ER může fungovat jako odvolací instance pro otázky, v nichž není shoda u instancí nižších, zejména v Radě EU. Je povinna předkládat Evropskému parlamentu zprávu z každého zasedání a výroční zprávu o pokroku dosaženém v EU. ER je tvořena hlavami států nebo předsedů vlád a předsedou Komise s nápomocí ministrů zahraničních věcí členských států případně dalších členů Komise. Schází se min. dvakrát ročně.

Za **základní orgány** jsou označovány Evropský parlament, Rada EU, Komise, Soudní dvůr (včetně Soudu prvního stupně), Účetní dvůr a Evropská centrální banka. Tyto orgány jsou na sobě relativně nezávislé.

Evropský parlament je „*zastupitelský sbor lidu států sdružených ve Společenství*“, jehož posláním je „*hájit zájmy národů členských států*“. EP není parlamentem v klasickém slova smyslu, jako vrcholný mocenský a legislativní orgán, nicméně postupně se tomuto konceptu přibližuje. Jeho prioritní funkce byla funkce kontrolní. Rozdělení počtu poslaneckých mandátů přibližně respektuje počet obyvatel členských států. Poslanci jsou voleni ve všeobecných a přímých volbách občany EU v každém členském státě podle jeho vlastních volebních pravidel, ale ve stejných dnech pro celou EU. Mandát poslance EP je

pětiletý. Stálá jednání EP probíhají ve Štrasburku, mimořádná v Lucemburku nebo v Bruselu. EP má povinnost zasedat minimálně jednou ročně bez svolání a dále vždy první úterý měsíce následujícího po uplynutí lhůty jednoho měsíce od voleb. EP disponuje pravomocemi trojího druhu: *kontrolní* (mimo jiné projednávání zpráv o činnosti jiných orgánů EU a projednávání programů činnosti ostatních orgánů EU; kladení dotazů Komisi a Radě; ustanovování vyšetřovacích výborů k prošetření nesprávností při implementaci práva, petici občanů, zpráv ombudsmana; vyslovování nedůvěry Komisi atd.) *legislativní* (možnost požádat Komisi, aby Radě přednesla návrh komunitárního aktu; zaujímání stanovisek v legislativním procesu; kooperace a spolurozhodování v přesně vymezených případech; navrhování změn v rozpočtu EU; změny rozpočtu u nepovinných výdajů; zamítnutí návrhu rozpočtu a na základě doporučení Rady udílení absolutoria Komisi za provádění rozpočtu) a *pravomocí ve vnějších vztazích*.

Rada Evropské unie je kolektivním nepermanentním **legislativním orgánem** EU, který zastupuje zájmy členských států v rámci evropské integrace. Rada zapojuje do komunitárního systému členské státy a jejich vlády. Rada EU sídlí v Bruselu. Rada EU je kolegiálním orgánem zástupců vlád členských států, z nichž každý do ní deleguje „*jednoho člena své vlády, který je oprávněn vládu zavazovat*“. Rada EU zasedá ve složení ministrů zahraničních věcí eventuelně v případě, že projednává resortní záležitosti ve složení příslušných resortních ministrů, případně je každý stát zastoupen více zástupci. Rada EU koordinuje hospodářské politiky členských států a má rozhodovací pravomoc. Rada EU má obecnou legislativní pravomoc ve všech oblastech, nejsou-li výjimečně svěřeny Komisi. Přijímá zásadně na návrh Komise akty komunitárního práva (nařízení, směrnice, rozhodnutí). Tuto pravomoc vykonává zásadně sama nebo v kooperaci s EP podle nového spolurozhodovacího či kooperačního postupu. V rámci EU řídí Rada politické akce v oblastech, které spadají pod společnou dohodu členských států (zahraniční politika, společná ochrana, spolupráce ve věcech vnitřních a justičních). Mimo jiné přijímá rovněž nařízení o postavení úředníků Společenství, přijímá rozpočtová nařízení upravující zejména sestavování a provádění rozpočtu, přijímá návrhy rozpočtu, rozhoduje o přijetí nových členských států, účastní se komunitárních procedur revize smlouvy. Dále působí především v oblasti politické spolupráce a vnějších vztahů.

Evropská komise je permanentní, kolektivní, nezávislou strážkyní zájmů evropské integrace. Komise je především **výkonným** orgánem, jejím sídlem je Brusel. Členové Komise jsou vybíráni tak, aby byla zaručena nezávislost na jejich členských státech. Funkční období členů Komise je pětileté. EP uděluje souhlas se jmenováním člena EK. EK disponuje třemi

základními pravomocemi: *kontrolní* (vykonává dohled nad dodržováním základních smluv), *legislativní* (iniciativní tzn. monopol předkládat návrhy komunitárních právních aktů Radě EU, právo předkládat připomínky a stanoviska, v mezích pověření Radou EU sjednávání obsahu vnějších smluv EU, podávání doporučení a stanovisek ke všem otázkám EU; a delegovanou), *výkonnou* (kterou získala buď přímo na základě Smluv nebo udělením Rady k provedení právních aktů přijatých Radou) a *pravomoc ve vnějších vztazích* (navrhuje Radě sjednání vnějších smluv a zpravidla z pověření Rady i obsah takových smluv sjednává, je zapojena do provádění společné bezpečnostní politiky).

Evropský soudní dvůr je vrcholným orgánem soudního přezkumu dodržování práva ES. Jeho posláním je zajistit dodržování práva při výkladu a provádění základních smluv, což zahrnuje nejen primární právo ES, ale také právní akty. Dodržování práva ES zajišťuje Soud jak vůči orgánům ES, tak i členským státům a nepřímo i vůči státním příslušníkům těchto států. Povinné podřízení se členských států a jejich příslušníků Soudu tvoří jeden z podstatných prvků supranacionality ES. Sídlem ESD je Lucemburk. Výkon soudce ESD končí uplynutím šestiletého období. Soudcům jsou nápomocni volení generální advokáti. Každý soudce či generální advokát má k osobní pomoci dále tři referendáře. Soud rozhoduje buď v senátech či výjimečně v plénu. Do kompetence ESD spadá vše, co není přiřčeno k projednání **Soudu prvního stupně**, jež je určitou součástí ESD. SPS rozhoduje v taxativně vyjmenovaných případech. SPS vznikl na základě rozhodnutí Rady EU na základě zmocňujícího ustanovení ve Smlouvě o založení EHS.

Účetní dvůr je kolektivní orgán vnější finanční kontroly ES. Jeho sídlo je v Lucemburku. Skládá se z tolika členů, kolik je členských států. Kontroluje celé finanční hospodaření ES, nově kontroluje též zahraniční politiku a vnitřní věci, nakolik jde o výdaje z rozpočtu ES.

Evropská centrální banka a centrální banky členských států tvoří pilíře měnové politiky EU. Hlavní cíle ECB jsou pečovat o cenovou stabilitu, institucionální nezávislost i její vztah k moci výkonné.

Vložená povinná literatura (vložit):

- Tichý, L.; Arnold, R.; Svoboda, P.; Zemánek, J. a Král, R.: Evropské právo, Vztahy mezi základními orgány, 2. vydání, C. H. Beck, Praha, 2004, str. 184 – 185

Mezi tzv. základními a ostatními orgány existuje skupina orgánů, které nelze z určitých důvodů zařadit ani do jedné ze jmenovaných kategorií. Do této kategorie

zvláštních komunitárních orgánů a postupů spadají především: zástupci vlád členských států v Radě, komunitární orgány jako orgány EU (tzn. jisté orgány ES fungují rovněž jako orgány EU) a asociační orgány (Rada přidružení a Společný výbor).

Mezi ostatní orgány potom patří především: **orgány vytvořené na základě zakládacích smluv** (Hospodářský a sociální výbor, Výbor regionů, Výbor zaměstnanosti a Ombudsman) a **orgány založené tzv. základními orgány** (dělíme je na orgány podle typu právní subjektivity či podle míry vlivu na normotvorný proces).

Přidružení ČR k EU.

Vložená nepovinná literatura (vložit):

- Tichý, L.; Arnold, R.; Svoboda, P.; Zemánek, J. a Král, R.: Evropské právo, Přidružení ČR k ES, 2. vydání, C. H. Beck, Praha, 2004, str. 821 – 849

Pojem evropského práva.

Vložená povinná literatura (vložit):

- Tichý, L.; Arnold, R.; Svoboda, P.; Zemánek, J. a Král, R.: Evropské právo, 2. vydání, C. H. Beck, Praha, 2004, str. 26 – 30

Prameny evropského práva.

Hovoříme-li o **pramenech evropského práva**, je třeba tyto rozdělit na **prameny práva komunitárního** (*primární právo*, jenž je z hlediska svého významu v systému evropského práva a vztahu k ostatním pramenům považováno za „ústavní právo“; *obecné právní zásady*; *základní lidská práva* kodifikovaná v Chartě základních lidských práv; *sekundární právo* tzn. právní normy vytvořené orgány Společenství, *soudní rozhodnutí* ESD a Soudu první instance, *smlouvy* uzavřené společenstvími a členskými státy na straně jedné a třetími subjekty na straně druhé, *právní obyčeje*, *smlouvy* uzavřené členskými státy k uskutečňování cílů ES a EU tvořící pramen terciálního práva, *rozhodnutí* přijatá zástupci vlád členských států v Radě, *rozhodnutí* představitelů v rámci Evropské rady a *prameny práva*

přijatého členskými státy v rámci úzké spolupráce vzniklé na základě čl. 11 Smlouvy o ES) a **prameny práva unijního** (jsou předvídaný Smlouvou o EU a dále rozvinuty Amsterodamskou smlouvou, patří k nim mezinárodní smlouvy, rozhodnutí Evropské rady, společné postupy a společné cíle a lze je dělit podle hlediska právní síly na prameny unijního práva primárního a prameny unijního práva sekundárního).

Mezi **prameny primárního práva** a prameny rovnocenné právu primárnímu patří zakládací smlouvy, smlouvy o přistoupení jednotlivých členských států, obecné právní zásady evropského práva (nemají kodifikovanou formu a nejsou bez dalšího akceptovány do evropského práva, ESD zkoumá, zda koncepce zapadá do struktury a cílů evropského právního řádu, patří mezi ně např. principy týkající se bezprostředně zásady právního státu, právní zásada rovnosti a zákazu diskriminace atd.) a základní lidská práva (jsou postavena na roveň práva primárního, při jehož aplikaci jako i při aplikaci i tvorbě sekundárního práva je třeba k nim přihlížet).

Prameny sekundárního práva (právní akty lze z hlediska jejich právní úpravy v primárním právu dělit na *typické* (nařízení, směrnice, rozhodnutí, doporučení a stanoviska jsou uvedeny v čl. 249 Smlouvy o ES) a *atypické* (vyplývají z toho, že primární právo nemluví pouze o právních aktech vypočtených v čl. 249 Smlouvy o ES, nýbrž též o ostatních právních aktech jako např. o opatřeních, hlavních směrech atd.). Platí, že právní akty sekundárního práva musí být v souladu s právními akty primárního práva.

Nařízení bychom mohli nazvat též evropským zákonem. Je závazné ve všech svých částech a platí bezprostředně ve všech členských státech. Všechny orgány členského státu jsou povinny nařízení aplikovat. Nařízení vytlačuje veškeré vnitrostátní právo, které je s ním v rozporu. Nařízení je zpravidla vydáváno Radou EU. Je všeobecně závazné.

Směrnice je typická právní instituce komunitárního práva, která ve vnitrostátních právních řádech nemá obdobu. Podstata směrnice spočívá v tom, že společenství vydávají směrnice s určitým obsahem úpravy, který je potom ve stanovené lhůtě prováděn členskými státy. Na rozdíl od nařízení, které má obecnou závaznost ve smyslu osobní působnosti, zavazují směrnice pouze členské státy. Závaznost směrnice se vztahuje na výsledek – cíl právního předpisu.

Rozhodnutí tzv. nepravý pramen práva – se týká toliko jednotlivého případu a je závazné pro toho, komu je určeno. Platí pouze pro omezený okruh adresátů, v nich určený. Má bezprostřední účinky.

Doporučení a stanoviska jsou nezávazná. Dotčená osoba je nemusí respektovat, přesto mohou ovlivňovat ochranu důvěry (dobré víry). Cílem doporučení a stanovisek je

popsat či jinak přiblížit adresátovi určité chování či situaci. Stanoviska a doporučení mají velký význam z hlediska výkladu právních aktů.

Prameny unijního práva je možno rozdělit na dvě skupiny právních aktů, jednak je to Smlouva o EU a jednak právní akty vydávané v rámci EU (zejména v rámci tzv. druhého a třetího pilíře). Proto se také Smlouva o EU označuje jako primární právo a právní akty vydané na jejím základě jako sekundární právo EU. Unijní právo vykazuje specifické vlastnosti oproti právu komunitárnímu. Primární unijní právo není pouze právním základem sekundárního unijního práva, a to v rámci tzv. druhého a třetího pilíře EU, nýbrž je právním základem pro změnu primárního komunitárního práva.

Smlouva o EU je smlouva mezinárodního práva veřejného, která předpokládá uskutečňování svého obsahu prostřednictvím dalších právních aktů. Svým obsahem naznačuje SEU přechod od spolupráce mezi smluvními státy k novým organizačním nadstátním formám. **Sekundární unijní právo** nepředstavuje zvláštní členským státům nadřazený právní řád. Mohou vznikat pouze v rámci druhého a třetího pilíře. Mezi sekundární unijní právo řadíme: právní akty Evropské rady, společné akce, společné postoje, rámcová rozhodnutí, tzv. jiné akty sekundárního unijního práva atd.).

Tvorba evropského práva.

Primární právo v sobě obsahuje pravomoci o pravomocích tzn. pravidla procesu normotvorby primárního práva. Primární právo také stanoví, které orgány a v jaké formě se podílejí na tvorbě **sekundárního práva**.

Primární právo určuje ve zmocňovacích ustanoveních úpravu určitých oblastí a často i formu právního aktu, v níž má být předpis vydán. Odchyłka od těchto ustanovení primárního práva není možná. Proces sekundární normotvorby je členěn na **právo iniciační** (tzn. právo legislativní iniciativy), **projednávání návrhu** a **rozhodování o jeho přijetí**.

K vydání právního aktu je nutný návrh Komise. Komise má téměř úplný monopol na legislativní iniciativu. Rada nemůže právní akty vydávat sama, nýbrž toliko na základě návrhu Komise. Rada může Komisi vyzvat, aby provedla šetření k dosažení cílů Společenství, a aby Radě předložila návrhy příslušných právních aktů. K vhodným návrhům může Komisi vyzvat i Evropský parlament. V případě nečinnosti Komise je možné na ni podat žalobu pro nečinnost.

Klasická legislativní procedura se dříve vyznačovala především nevýznamnou úlohou EP. Představovala efektivní „byrokratickou“ formu normotvorby (sekundární právní akty přijímá Rada na návrh Komise po konzultaci s EP). Jiným způsobem sekundární normotvorby, který se vyjadřuje demokratickým deficitem, je potom procedura, v níž sekundární akty přijímá Komise, na kterou je legislativní pravomoc delegována, a rovněž procedura, v níž Rada přijímá sekundární akty jako jediný legislativní orgán na návrh Komise. Typy legislativních procedur s účinnou účastí EP jsou potom tři: legislativní procedura se souhlasem EP, kooperační postup a spolurozhodovací postup.

Je třeba zdůraznit, že v důsledku změn provedených Amsterodamskou smlouvou se 80% veškeré legislativní sekundární normotvorby uskutečňuje v nově upraveném **spolurozhodovacím procesu** podle čl. 251 SES. Poněkud samostatné postavení má potom řízení o schvalování rozpočtu.

Vložená povinná literatura (vložit):

- Čl. 251 SES

Podle čl. 254 odst. 1 a 2 SES je třeba nařízení, směrnice a rozhodnutí **uveřejnit**. Uveřejnění má konstitutivní účinky pro platnost těchto právních aktů. V případě pochybností ohledně doby uveřejnění je rozhodné datum, které je uvedeno v Úředním listě. Jiné než uvedené právní akty potřebují ke své účinnosti oznámení tomu, komu jsou určeny. Velmi důležitý požadavek z hlediska zásad právního státu spočívá v povinnosti odůvodnění právních aktů.

Harmonizace práva členských států byla chápána jako podmínka integračního procesu na nadnárodní úrovni. Původní harmonizace národních právních řádů byla prováděna cestou detailní harmonizace, což se však brzo ukázalo jako nefunkční způsob. Původní plošná harmonizační koncepce byla proto doplněna pružnějším modelem. Nová revitalizovaná úloha harmonizace práva ES vychází z toho, že sblížení práva je předpokladem volného pohybu jen pokud jde o tzv. kategorické požadavky. Členské státy jsou oprávněny odchýlit se od platné směrnice jen tehdy, pokud ona sama obsahuje možnost derogace, eventuelně pokud je odchýlné použití vnitrostátního práva připuštěno ve zmocnění na smluvním základě.

Základem tohoto nového přístupu se stal důležitý rozsudek ESD ve věci Cassis de Dijon ze dne 20. února 1979 (120/78).

K významné změně koncepce harmonizace práva došlo dále v roce 1985 na základě tří strategických dokumentů tzv. Bílá kniha Komise pro dokončení vnitřního trhu. Další změny v úpravě harmonizace proběhly na základě Jednotného evropského aktu (1987), Maastrichtské smlouvy a Amsterodamské smlouvy.

Vložená nepovinná literatura (vložit):

- Tichý, L.; Arnold, R.; Svoboda, P.; Zemánek, J. a Král, R.: Evropské právo, 2. vydání, C. H. Beck, Praha, 2004, str. 269 – 278

Povaha, sankce a nucený výkon komunitárního práva.

Postavení komunitárního práva a jeho vztah k mezinárodnímu právu veřejnému i k právním řádům členských států je dán především dvěma základními rysy: *samostatností komunitárního práva* (právní řád se opírá o vlastní základní normy ústavní povahy, předpisy právního řádu jsou ve svém výkladu a aplikaci podřízeny jediné vlastní konečné a obligatorní instanci a konečně právní řád si vystačí sám o sobě, takže není třeba se dovolávat zásad nebo pravidel, jež smlouva neobsahuje) a dále tím, že *právo ES existuje jako součást práva aplikovatelného na území členských států*.

Komunitární právo ovlivňuje národní právní řády členských států následovně:

A) *přímo zakládá práva a povinnosti*, k čemuž slouží -

aa/ přímý (bezprostřední účinek);

ab/ odpovědnost členských států za škodu způsobenou jednotlivcům porušením komunitárního práva;

B) *nepřímo prostřednictvím povinností členských států a jejich orgánů* -

ba/ v případě kolize mezi komunitární a národní normou má přednost aplikace normy komunitární;

bb/ vnitrostátní právo je třeba aplikovat ve světle práva komunitárního.

Jakkoli přímý (bezprostřední) i nepřímý účinek způsobuje komunitární právo, rozdíl mezi nimi spočívá především v předmětu aplikace. Přímý účinek se totiž vztahuje k aplikaci komunitární právní normy, zatímco nepřímý účinek se týká aplikace vnitrostátních právních předpisů členských států.

Přímý účinek znamená schopnost komunitární normy ovlivňovat právní postavení subjektů práva členských států přímo – bez prostřednictví recepce těchto norem vnitrostátním právním aktem (s výjimkou směrnic). Důsledky zásady přímého účinku komunitárního práva jsou: komunitární právo přistupuje bez dalšího k aplikovatelnému právu členských států aniž by bylo nutno recipovat, komunitární právo je aplikováno jako právo komunitární nikoli vnitrostátní a právní norma nadaná přímým účinkem je přímo aplikovatelná jak na návrh dotčených subjektů práva členských států, tak i ex officio orgány členských států. Jediným druhem právního aktu, u nějž se přímý účinek přímo předpokládá, jsou *nařízení*. *Směrnice* předpokládá vydání národního prováděcího aktu, a proto možnost její přímé aplikace může nastat jen za splnění dalších specifických podmínek, kterými jsou marné uplynutí lhůty k provedení směrnice, nedochází k negativnímu ovlivnění právního postavení třetích osob a aplikace přímého účinku vede ke zlepšení právního postavení beneficentů směrnice.

Nepřímý účinek práva ES na právní řády členských států spočívá v povinnosti eurokonformního výkladu vnitrostátního práva členských států (tzn. členské státy a jejich orgány mají povinnost vykládat své národní právo tak, aby bylo dosaženo cíle normy – směrnice).

Odpovědnost členského státu za škodu způsobenou jednotlivci porušením komunitárního práva se vztahuje na *nečinnost zákonodárce* (neprovedení směrnice či ponechání v platnosti předpisu odporujícího Smlouvě), na *pochybení aktivního zákonodárce* (špatné provedení směrnice, přijetí předpisu odporujícího Smlouvě), na *porušení Smlouvy správním orgánem* a na *jednání či opomenutí výkonných soudních orgánů členského státu*.

Další aplikační zásadou vymezující vztah komunitárního práva k právním řádům členských států je jeho **přednost před národním právem**. Tato zásada se uplatní v případě, kdy dojde ke střetu působnosti normy národní s normou komunitární. Na střet komunitárního práva s vnitrostátním nelze aplikovat zásadu „lex posterior derogat priori“. Zásadu přednosti ustanovil ESD zejména z důvodu: neúčinnosti bezprostřední použitelnosti, pakliže by volba užití práva komunitárního či vnitrostátního ležela na volné úvaze národního soudu; přesun pravomocí z členských států na Společenství by byl tímto narušen a došlo by k rozdílnosti postavení komunitárního práva v zákonodárství jednotlivých členských států. Přednosti se těší všechny závazné normy práva ES.

Zásada přednosti však není absolutní, dosud existují dvě výjimky: konflikt s národní normou, která je provedením mezinárodněprávního závazku členského státu, který uzavřel před přistoupením k ES/EU; a nepřiměřené poškození třetích osob jednajících v dobré víře.

Vložená povinná literatura (vložit):

- **Tichý, L.; Arnold, R.; Svoboda, P.; Zemánek, J. a Král, R.:** Evropské právo, 2. vydání, C.H.Beck, Praha, 2004, str. 317 – 328

Domácí práce:

Navštivte a seznamte se s www.europa.eu.int

Doporučená literatura:

- **Tichý, L.; Arnold, R.; Svoboda, P.; Zemánek, J. a Král, R.:** Evropské právo, 2. vydání, C.H.Beck, Praha, 2004
- **Na cestě do Evropské unie – průvodkyně nejen pro ženy:** Aspekt, Praha, 2002
- **Aplikace evropského práva národním soudcem:** Ministerstvo spravedlnosti, Praha, 1997
- **Barták, K.:** Průvodce Evropskou unií, druhé vydání, Ministerstvo zahraničních věcí, Praha, 2000
- internetové stránky
- www.euroskop.cz
- www.europa.eu.int/index_cs.htm

Právní předpisy doporučené k nastudování:

- SEU
- SES

Seznam použité literatury:

- **Tichý, L.; Arnold, R.; Svoboda, P.; Zemánek, J. a Král, R.:** Evropské právo, 2. vydání, C.H.Beck, Praha, 2004
- SEU
- SES